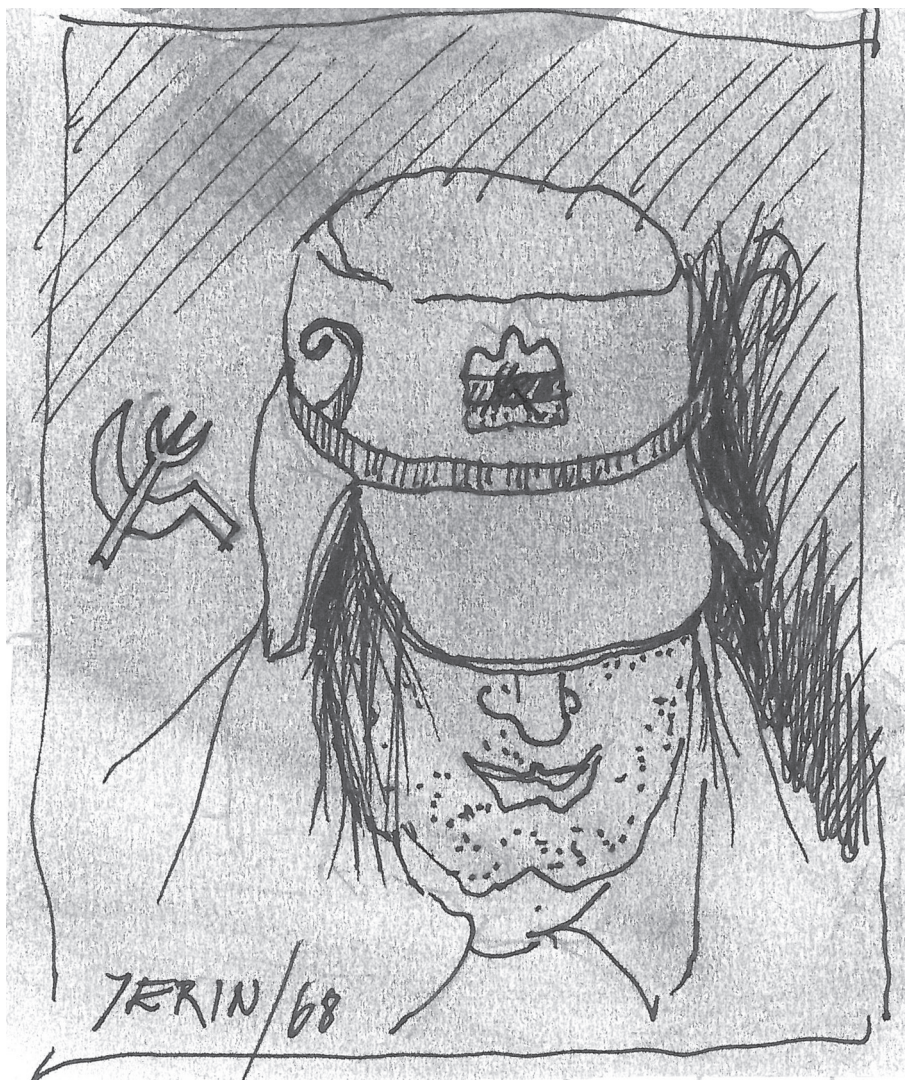

SAMOTAR JERIN

Prepisi pogovorov Pavla Medveščka - Klančarja
z Jerinom leta 1968

... Na cesti pred hišo me je že čakal Jerin. Spoznal sem ga po kapi, o kateri so mi pripovedovali drugi.

SAMOTAR JERIN

SPRAŠEVAL IN ZAPISAL PAVEL MEDVEŠČEK-KLANČAR-1968

- Ker pa sumiti Janža Štrigaja, Tomi Kuk - Jovayer, mi hotel, da bi se še kaj sračevala, mi zato tudi mi poročal ali je dobil podatke, kaj bi lahko našel Jerina, ki je tolovat, menda živel nekje na Kom = brškam. Če bi prišel do njega, sem se obnil da nekoga, ki sva se prej = malo že prej. Poročal sem mu zakej si želim srečanja z Jerinom in kaj bi hotel, če bo srečno prišel, od njega izvedeti. Obljubil mi je, da se bo z njim pogovoril in če bo ne to pristal, do mi sporoči. Torej dobili deset dni, sem od njega dobil sporočilo, da je Jerin pristal na srečanje, ki bo 9. 9. ob 9 uri pred Lahovo hišo na srednjem.

K Lahovi hiši sem prišel petnajst minut pred deveto. Na cesti pred hišo, me je že čakal Jerin. Spoznal sem ga po kapi (1) o kateri so mi pripravili dlugi. Pogovorila sva se z "žirjo", a se z mano rokovali mi hotel.

P - Jaz sem Parla, dame iz Arhovega. O tebi vem le to, do si go prijatelj Jerin.

I - Še to je preveč. Sreča imas znanca, ki me je protil, da se srečava. A to sem stobil le iz radovednosti, da vidim, kako to opredelja. Vse dolgo po je itak v majhni odlaš. Dal v daljavo, se poslušam v mesto po me hodim, ker namim imeti opravka s "cepljenimi" meščani.

P - Kako to, da ne hodis v mesto? Ali jih moda ne potrebaš?

I - Seveda go ne potrebujem. Ne, ker robim dabim tu, od Lige do Ljube.

V mesto pa grem, kot etraci v živalski svet, da vidim koga so diopajtri iz padeletja, posteli slopljenci. Sedaj po je najboljše, da mi poroč, kaj želiš, ker ob 13.30 pride pome prijatelj, ki me bo odpeljal na Ljubo. Ker pa se tukaj ob cesti, zaradi žirja, ne poretim dobro, greva po tisti stegi, proti tistim drevesom. Tam bava imela mir.

P - Kat želiš, meni je tola prav. (Ko sva prišla v senco dreves, sva mesta podeto

(1) Nočil je partizanska kapa s trigravom, predelana, iz nemške z silcem, le do je imel drugaj nje črni trak, kot mi klubilen in s parom dirjiga petelina.

svetlo drevo, kamor sta se usedla). Nekaj ti je o menidžu povedal pravce, ki ga tudi ti poznas, kaj želim slišati od tebe. Zato lahko kar govaš. Če pa kaj ne bom razumel, te bom pa spetli vprašal.

J - Preden začnemo, bi vseeno rad vedel. Zgolj te ta "čarovništvo" zdi vilstrs, tako zanima?

P - Zagotovo ga ne bom uporabljala, ne na sebi in ne na drugih. Ne zanima me, ker je preveč, ogrožena del strovarstva. Predvsem rad zdirovec, ki so živeli talnat nad Totoleom pri PTOVČU ali nekaj podobnega. Kmetija je do bila ime po predniku Petru, ki je bil najbrž prvi zdirovec pri duvi in tudi strovarice, kot ostali tu okoli. To je tudi edini razlog za to mojo radovednost.

J - Ampak, tistega Petra nisem ne poznal in tudi nisem o njem slišal. Na kar znan mi je povedal mi pokazal Gregor, ki je tudi tam nekoč bil rajen mi se z zdirovstvom ukvarjal od otroških let, ker je bil mi gor en par tisoč medletnik.

P - Mislite na medletnik, kot zdirovec?

J - Ne, medletnik pride iz besede med, ki je bil eno prvih zdirov.

Gregor je bil res dober, poznal je vse zdirovice rastline, ki rastejo tu okoli. Pa tudi druge stvari, ki pomagajo bolnikom. Ravno tako je poznal vse vrste, ki se tuda pojavijo. Svoja doma jemala vose, da bi se ukvarjala z zelišči. Neč ali mi kaj jili pozna vseh, ki go ta zanima, le, da jih vseh drugoče uporabljajo. Kot razumem, tebe predvsem zanima le tisto, kar mi v notani bukvi zapisano.

P - Ja, predvsem tisto, kaj o zeliščih sem v teh letih izvedel največ. O tem, kar je poznal kraj učitelji in seveda ti pa ne.

J - On je imel svoj način, ki ga je prejel od očeta, če pa od svojega očeta ni tako naprej. Kdo naj ve do kam? Morda, da Atilovih časih, ali se kaj čez. Kot si mi povedal, si nekaj o tem slišal od Tousta Jovarja. Samo, da on se s tem ni ukvarjal in se le talica, kot jag o kafetu, ki mi ga nekaj porudiš. Ne veš, kar vem, seveda ne bom povedal,

ker sem Brezovje prisegel. Če po se bo kdo našel, da bi se pri meni ho-
tel učiti in tako postati medezinski pa ja. Ds sedaj misle o tem rekla se
niti ene besede, zato bom zati.

Brezovje ni noben čadron po kemisti in skalah od vseh kubi po vse do
reke Rdeče. Vrako barva, je dal r posebno leseno škatlico. Priložili je veliko,
kar pogled skali, som jih lahko prešijo. Čider pa je noben le na drevnih,
opirama na vseh rastlinah. Tudi to mi skrivnost, če se potrudis, jih boš
ravno tako našel, kar veliko število.

Čadron je uporabljal za zunanjo zdravljenje. To je go vse, kar je vidnega na
telesu. Čider pa za vse bolezni v človeški notranjosti. Če po čadron ali
čider nista pomagala, je Brezovje uporabil mešanica obojega. Tudi pred tem,
je moral upoštevati sledeči. Če je neka bolezen, recimo bolni melni, ga
zdravi z zelenim čadronom, je moral dodati čider ^{in mirmu, to je} ali celo nekaj belega.

To je le primer, da bi bolj razumel. So pa nekatere bolezni zahtevale veliko
izkušnje in mešanje. Kajti prav to je skrivnost tega paklica. Enako tudi
odmerki enega in drugega. Čadronke pa se mešajo vedno z isto želo
dovo kupa.

Pri živčnih obolenjih in bojazni pa čadron in čider ne pomagata, ker gre
za bolezni, ki ni sestavljena iz snovi, kot je meso, ki ni di kost. Temveč iz ne-
vidnega, zato je bilo potrebno posebno zdravljenje. Tu so pomagali predvsem
mali in zagovori, ki pa so morda biti usklajeni, tako z luna in z dolženi-
mi zvezdami, kamni, ki so se srečali in posebno ilovica, ki se nahaja med
drevni plasti kamnine. Nekekrat je pomagala tudi zdravilna voda, ali dve gobe.

Ena drevesna, kot zdravilo, druga travniška, kot usparalo in se dve zelišči.

Mnogim pa je pomagala le položaj roke, na dele globe. Roka je bilo treba
mazati s posebnimi mazili in jih greti nad vročeno svečo, ki pa ne sme
biti iz lesa, ki oddaja živalsko mač. Tudi vse povedano, je treba prika-
zati sva z besedami. Treba bi bilo tudi pokazati in po tem naj tišči
napise tako, kot ena, saj bo služilo le njemu. Enako je pri zdravljenju s
travnami. Kaka naj ta javen, na kratko in da bo razumljivo obtem.

Pri tem zadržanju potrebujemo tri posebne trikotnike, ki so manjši od
ličnih. Te postavimo na vse tri vogale tročrta, ki po mero biti pa
velikosti bolnika. Tročrta postavimo z belo volneno nitjo, ki jo speljemo
za prednja vogla trikotnika, ki po mero biti dvignjena od tal za doli
štiri prste. Šele za tem gre bolnik v tročrta in to tako, da v ložečem
položaju ima glava na ožjem delu. Noge pa ^{na} spodnjem sinsem, ki po njih mero
razširiti. Nudar toliko, da bo razdalja nog da volneno nitjo, enaka kot pri
glavi. Kvas kaj tabake, če go nimas, wa konice? Ali rojumes, da
go maram imeti. ali pa drem parj?

P - Kvas go pa tudi oženj. Sem se pripravil na to, ker so me no to opego
nili drugi. Sedaj, ko si prišel, bi te prosil, da mi osem tem, kar si mi že
povedal, nekatere stvari le se bolj rojumes.

T - Mula (2), a ves kaj, mene ne boš par nitj prosil ni se manj ukopaval.
Povedal ti bom le tisto, kar bom hotel in le toliko, kot vem, da lahko.
Gpovam te prvo in zadnje, da me sprasuj, vicer bom pobral svoja kopa in
odšel. Po tem pa me ne isči več! No, sedaj, ko si sam prišel prostovoljno
sem pa ti bom se nekaj povedal. To bi maral prvo zapisati ni to tudi po
doli tistim, ki sedaj že desetletja na mehkih stoli in si svoja neta de
belija na ročnem revežer, kot smo mi takoj.

Ali ti misliš, da kdo splede ve, da v tej vaji živijo ljudje? Še naj.
bolje smo se imeli pod Avstrijo. Ta nam je vraj, "dovolilo", da smo se
preživljali s kontrabantom. Kako je bilo z nami pod Italijo, vneto ves, saj
si doline (3). Školbeli so le za to, da so nam jobirali deske. Tisti,
ki tega ni zmagel pa je šel na kant. Šli je takrat splede kdo vedel, kako
tu živimo, kaj jemo, kako se oblačimo, kaj spimo? Kako živijo naši otroci?
Kako je brigalo, da se na porodu umula mati in pustila tri nedorožle
hčerke. Da je mojo to zlamilo in zgo zgel piti ter na koncu konical
na striku. Ter, da je za tem hriso propadla in da so zgo dekleta mo-
rola v reja, seveda kot dekleta. Nič bolj nam ni šlo pa priključiti.
Špet smo osteli sami, prepusteni samim sebi.

(2) Mula

(3) prebivalec soške doline

Prvi ukrep, takerat sicer že naše nove države po drugi vojni pa je bila obveza oddaja živine, ki je veljala za našo sinovščino preko enake, kot za bogato Vipavske doline. Moj soseda, ki je bil življensko razpon in predussem edriven od tega, je moral pri grobnu kupiti eno, da jo je oddal državi. Pa jubele nekak mika, "visoka živina" iz družbine z macedoncem, da se osebno prepriča, kako živimo tu ob meji. Ker je bila pet tja pred je za zanj prepričan, si jo je ogledal, kar iz Turinca z velikim vajetstvom dalnagledom. Jo tistim pa je izrekel zgodovinske besede: "Idila, da te kap, škoda, da živim tako daleč od tega roja!" Sreča je vse to eden iz sprotstra takoj zabeležil, da jo ne bi bili za te besede prikujičani rodovi, ki bodo se prišli.

Takeat, ko se je vse porad porila o elektrifikaciji podizanja, je sem prišel spet eden iz ukrepov. Ko se je najedel domače salsone, ki boljše v življenju, se mi okusil. Se je komaj se obratol pri mizi, a malo preden, so go odpe ljoliže le razgovor: "Kaj, o elektriki, se splah ne bomo prepovajali, saj jo imate pred hišnim pragom. No nas je sams, da jo gor iz elektrone doblor pripe tjemo da varili hčr." Neina čakačih gospodov, jo mi dočakala. Drugi pa jo por tako niso nikoli videli. Tako se nam je godilo in se nam bo se, kar naprej! Neven, kaj ludica, to sprašuje politike in škole. Saj ve nedar vse to dobro ve in pora deloval, ki z nami živi in dela in za to tudi deli z nami vse, ker je slabega in tudi obveza. Ker ne more biti por porad oseba, postje tja svoje zapuščenine. Ti so rams tako razviti in zato za zlobika razumeja se na prvi pogled, kaj in koda je treba ukre poti, da se stvari rešijo.

Neven, če splah vaja politiki, predsedniki in generali, kaksna škoda, so nam porjavili, ko so nam v prvi vojni uničili naše domove, njihove in pre dusim ljudi. Koda jih je splah postal sem, da so v nekaj letih pobili vse, kar je tu bila živnega in za tam brez besed odšli, kod da so prišli sem na sprehod. Je koda koda obradil to pranje? Je, koda za te zločine, koda odgovorjal? Kat nam, so bili le napojeni z slovenska zemlja! In potem, naj mi se koda

reči, da naj bom srečen, da sem v raj živ. Jak brato, jaz pa želim! Ko so me na silo spravili v Laska nojstka, sem tam videl velika lepega, a se reči grodega, ki so prigodili le malega človeka. Jato sem bil in sem se vedno pridi graditri velikih in nesramno dragih svetilšč. Seveda toleranca „bouda“, ki je imela olona in moč občinstva, je on tisto sebi v resnici naredila. S tem pa obremenila on naslednji rodovi, ki on tisto davek gledajo, ali se s tistim strinjajo, ali ne. Seveda srbli vedno padajo in jih nekritična hvaleži, ker pa nimajo svojega mnenja. Zame pa je tisto olupnja olupnega prostora, ki mi sama njihar, je vendar jona dobra. Koplej stavreca. Kaj smo komu ugeli, ali komu kaj usilili? Naj jona jona. Vse masi, je tudi vace, jim odgovorjam. Le, da je za vas jama, pa sama jona. Jo mas po sve tiste. To nepri, sicer pa sem, da ne bodo boli. To gnoj dobra, nemica je gnoj, le njihova in to že tistotija.

T- Nekaj ti bom povedal, predem zaradi gorov, ki sem jih slisal v Čigi nji. Neki možakar mi je rekel, da si pod Stalija bil tudi meštari in to zelo daber. Vendar so te jezdi le pod imenom šijor Foma (4). Je mar res, ali le gorovice?

T- Vse me, a biti meštari ni bilo prepovedano. Briti uspešni po iskano. Čed mešera sem pa moral živeti. Tisto o imeu pa je napojno. Norem gnoj, so mislili, da sem doma od Fomov. Čed tom tudi tisto ime, če bore šla v to smer, ne bo ga zharilstro dovolj časa. Če želiš se kaj revedeti, me kar uprašaj.

P- Glede tvoje groznje na govetku, sem previden, do te ne bi razjegal. Seveda bi rad izvedel nekaj več o zharilstvu s tračonom.

T- Ja, za nekatere naj bi ta način zharilstvu gotovo nastajali. Najbrž od kelut, ko so jih postavljeni v novo. Vendar je deloval le, če je bil kraj zharilstvu znotraj zunanjega tračana. Ko je balnik legel v tračanu, je bregar nad glavo in nogami postavjal tudi nekaj kovinskih predmetov, ki jih je nosil s seboj. To so bili rozni keljci, žebelji, keloufe, obrati in druge. Bregar spet bulene iz soce ali zharilju in to dragele ali ploščate.
(4) gočpod Foma

...tada vedno s čitimi, ki so bila nam neznana sporočila Nirkumane. Pri tem zoharljenji je Bregor vedno vzel v roke olupljeno brezovo palico, ki se imela na koncu pitrijsno majhno leseno gobo, ki jo je lahko menjal, ker jih je imel v naborniku. S to je potem dotikal nekaterih mest na telesu bolnika. Ker pa je pri tročanu zelo hkrati za zunanji in notranji zoharljenji ni mogel uporabljati čadron in čider, je imel za to pripravljeno stekleničko brezovega soka, se z nekaterimi dodatki, ki pa je moral predhodno naravnost preneti. Tretje je po tem s solčjem peresom, ki ga je nemočil v steklenici magoté bolnika po celu, obe strani dolni roke. Prav tako tudi spodnji in zgornji stopala, če pa je šlo za vidna pljučna obolenja pa se pri (Prižen, skali le hrbtne strani). Pri hudih bolečinah v trebuhu, tudi trebuhno stran sledi popka. Dama takrat, ko je zoharil pljučna ali trebuhna obolenja, je bos stopil v tročanu iz smeri nog in to tako, da je stopil čez bolnika in imel stopala ob njegovem telesu. Nes čar zoharljenji ali biganji je Bregor, kamaj slisna ponovjal zgovore v ta namen. Nes biganji od goče tles pa do konca pa je trajala najmanj pol ure pa tudi več. Čisto na koncu pa je vzel s posbno leseno lopatko oglje na ognjišču. Prišel do bolni karikah nog in iz posadice vzel ščepec posušenihi zeli in prahu suhe smole, ki jo je posul po žerjavici. Po tem pa je trilateral na vsaki strani s pruni najin lopatice prti zredi pakadil, da se v prostom prijeto zadržalo.

P- Če mi lahko, kaj povés o zoharljenji o plaqonjem roki na bolnika, ti bom zelo hvaležen.

J- Nes tega pa ne zmae vokal, ki bi se tega spomnil. S tem obram se pač moras roditi, kot se je Bregor. Pri meni je večkrat poslušal, o brez mu felis. Ni bilo težja, se naučiti, kaka z rokomi to delamo po vsi delih stelo telesa, ki je bolno in pri tem se podprvestno govoriti vse tiste zgovore, ki gredo prav tako po telesu. Ali kdaj mi s čim pripraviš ustrezna magila za roke, kadar jih potrebuješ. Vendar ti vse to ne pomaga, ker na bolniku ni potrebnih večinov. Tega mora bolnik zelo hitro občutiti. Da je to res je Bregor na meni večkrat dokazal. Ka je sil z rokomi za le ob

Telesu, ne da bi se ga dotaknil, ni gugal toploto ali občutek
kot, da greja po koži nevidne iglice, ki te le rahlo zbadajo. A kar je
pri tem najbolj važno, je da bolečine kemalu izginejo ali se močno zmanjša-
saj. Takrat je potrebna, da se "bravaji" enkrat ali večkrat ponovijo.
Torej, kot vidis, tega se ne da naučiti. Zato kaj več, kot sem ti povedal,
niti som ne sem. Ševedla je po ob tem, ko "bravaji" obolodas, si veliko
dlugega naučenega, izmiselnega, ki je namenjeno, da si čudenje pri ljudeh
se večje, kot bi sicer bilo. To sem pa j² delal ob Kregorju, ker sem
imel večjo fantazijo, kot on.

Ševedla, zdaj po zvezi se no politično zohorljive, ki je bila dostopna
ovalemu našemu kemlu, če je to le hotel. To jih je učil tudi Kregor
ni ob pomoči svetovnega delavca, ki je ³ krišno zaloga zelise v³ podbuhal
z lastno zavzetostjo. Taka je tudi on začel izdelovati kis po zelo starem
receptu, ki ga je našel pri nekem v dolini na levem bregu Lepenke. Kot je
povedal, je bil jabolčni kis nepopustljiv v vroči kuhinji. Z njim so poleg kuhinjske
sle rabe, ga uporabljali tudi za zohorljive, predvsem za spiranje orehov
si posebno gnojnih. Pripravili pa so ga po sledečem postopku - dozorele in
oporne jabolke, so narezali na kubične, si prej pa odstranili on postadovne
in gubne dele. Zložili so jih v posodo in zalili z mlacno vodo, vendar le
do vršne ene tretine vsebine in nato posodo pokrili in pustili, da se
je vsebina pomeže in se začne tudi kisati. Kadar so upotabili, da je
kislost dovolj močna, stresajo vsebino v lonena mrečka. Kis, ki se iz
istekel, so prelili v flaško. Povrsta para dobro stakli v magarji
in ponovno dali v mrečo, do se izlaci kis, ki se ga obda najrajšemu. Tam,
kjer so imeli mrežo po vsebino sprežali. Pomembno je bilo, da so obajga deli skupaj.
Kregor je poznal tudi kostanjev kis, ki je bil posebno tega vrste.
Vendar je bila njegova uporaba skrivnost, ki je niso izdali. On ga je
pri zohorljivi tudi uporabljal, a tega mi niti meni zavejal. Je pa pove-
dal več, kakšna se ga izdeluje. Sveži kostanj ~~kostanj~~ stalcimo v magar-
nariji, da ne ostane ničesar debelejšega in ga tako damo v loncu

posoda. Nsebinsu zalijemo do vrha z mlečno vodo in pokrijemo. Boler se
bina ne prevreži do kraja, naj bo v kapljicem prostoru. Kasneje je lahko
tudi na hladnem. Ko postane tekovina dovolj kislá, damo osebinsu v
lameno vrečo in jo obrisamo, da kis izteče. Pri tem si lahko pomagamo
tudi z rokami, da osebinsu stiskamo.

Seveda pa je kregar pri gohrovljenju uporabljal tudi zelisča, ki so bile lahko
tudi nevarne. Ko je nekdo zdrvil božjastna delila z neko cigovsko
rožo, ja je po tem pijani oči, ko je bila osamljena spolno zlorabljal, ne da
bi to vedela. Ko je moževa početje videla njegova žena, je to povedala sta
rejšemu sinu. Ta je, ko je nekdo ponovi prišel pijan domov in gaspal na
klapi v kuhinji, ga je z vročo mastjo polil po mednožju. Ko se je od ne
znosne bolečine stregnil, je šel po pomoč k kregarju. To mu je takoj poma
gol in go s časom toliko ozdravil, da je lahko brez bolečin šel na
vodo. Kenda od takrat naprej, se ni več dotaknil, ne kuarke in ne
žene pa tudi piti je nehál.

Večariti pa postane zlorabó tudi mlaj, kar težko razložimo. Tako je bilo
tudi z nekimi okroglim in meter viškim karanom, ki je od daleč izgled
del, kot leseni kol. Miel pa je dve imeni, eni so mu rekli PIRCNIK,
drugi pa KURCNIK. Kot so povedali starejši, je bilo prvo ime starejši.
Teža so nekdo na skrivaj obiskavale ženske, ki miso magle zanositi. To
se domneva zdi čudno, a kot so povedali je pircnik mnogim pomagal
do potence. Takrat je marsi katere mlada žena morala od hiše, ker
ni imela strok. Ali pa je ostala in pristala, da jih bo imela namesta
nje olelala. Seveda je s teh razmerji nastala velika tragičnih zgodb.
Pircnik je stal ob poti v bližini mlina, na levem bregu Ščurje pod varjo
Purno. Sed tam gre pot prav do mlina. Vsi, ki so šli takrat v mlin, so
ga z roko pogladili z namenom, da bo pomagal, da bo vode vedno
dovolj. Ko pa so iz mlina odhajali, so ga zopet pogladili a takrat,
da bo pomagal, da bodo njive dale dovolj žnjé.

Nekdo pa je neki Benešan iz sosednjega žalocila, ki je prišel v

v mlinu kornje, obesil na mlinska vrata podoba svetega Antona in mlinarji rekli, sem ti prinesel pomočnika, ki bo pomagal, da se mlinska kolo ne bo ustavilo. To je enega od naših, ki je mlinarju pomagal pri mletju, tolko razjigilo, da je podoba snel, jo vrgel na tla in jo s čevlji zgnabil. Benetjana je to presenetilo ni go obnem prestrašilo, da mi rekel nobene. Vendar, ko je mlinar in njegov pomočnik neka žena prišla do mlina, punčnika ni bilo več.

Nadaljevanje si lahko predstavljate, a ti ga bom rajši povedal. Pomočnik, ki je tisto podobo vrgel, je bil od takrat naprej na Benetjana pogoren in je lemal čaka, da ga kje sreča. Prilika se je pojavila na Britofu ob nekem cerkvenem pogrebu. Tjo sta prišla oba, tade, ko go je Benetjan zagledal, se je obrnil in zbežal. On pa go ni imel, dohitel go je ravnatelj, ko je hotel čy vado šdviže. Zagobil go je za vrat in mu tiscal glava v vado in to tolika časa, da bi kundu utonil. Ko go je ptegnil ven, je onemogel obležal na pradu in komaj dihal. Tde bi težje prišel do sope, go je se obrusl. Potem pa mu je se povedal, da je te moral norečiti nomesta punčnika, ker go je on vrgel in to niemu in vsem ostelim, ki jim je nekaj pomnil.

P - Mi lahko poveš, kakšni so bili tisti trinožniki, ki ste jih uporabljali pri tročanu?

J - Popolnoma enaki, kot tisti, ki jih uporabljajo na kemtijski. Bili so le manjši in namenjeni za otroke. Razlika je bila le v tem, da so tiste, ki smo jih uporabljali za sestavo tročana imeli pod sedalom, se tri prečne lesene povezave med nogami, da smo lahko položili noge ploščati ko men, da se ne bi trinožnik, ko smo nopenjali valueno mit, promikali ali celo prevrtili.

P - Pri magoci, se kaj več povedal o čadronu in čidru, ki jih je nabiral Kregor?

J - Danes ničesar več, saj tudi ni dovolj časa. Magoce pa ledaj ko smeje. Če si me našel sedaj, me boš lahko tudi drugje. Pojdi pa se k mlinarjevemu Valentinu, da ti pove še on, kar ve o čadronu in čidru (str. 14).

P - Kaj pa tista o zohovljenju z gobami, ilavico in svetlimi kamni?

J - Kako to, da vedno udariš le na boleča mesta? Kaj se miši prav ničesar naučil pri starorencih? Si kaj slisal o skrivnosti, o molčečnosti ali o vahnih pa se kaj bi ti lahko naštel? Težko bi dodal, se kakšne besede le tistemu, kar sem že povedal. Torej, kaj več drugič.

P - No ja, pri čakovju sem se že, kar navadil. Tem pa da običajno pri nese tudi kaj dobrega, celo presenečujoče. Res ne bom obupal zaradi tega. A ti bom vsceno postavil dve vprašanji. Prvo se glasi: Ali se ti imas za medeznika ali kaj drugega? Drugo pa: Ali je Kregor umrl v celtni in če, ali ga ti v celati nadomestias?

J - Zame je medeznik tisti, ki se povsod skraj v celati zohovljenju z zelišci in morda se s kakšnimi grobnimi naravnimi pridatki, kot je recimo med. Torej medeznik zagotovo nisem.

Da je Kregor umrl, lahko prisežem, ker sem ga videl mrtvega. Nem pa tudi, kam je odšel njegov zolucec. Da bi ga v celati nadomestil, je ne morem, ker noga njegovega znanja ne obvladam, nekatera pa tudi ne poznam. Je pa tudi njegova zohovljenje z rakami nekaj, kar se ne da naučiti, kot sem ti že povedal. A vsceno se čutim obnes, do sem VIDON (5), vendar v določnih stvareh slabši od Kregorja.

P - Ali lahko poveš, kaj o trojem načinu vedezovanja, če ga sploh imas, ali to delaš, kar s kamniti, kot Ligo iz Raven?

J - Neum kaj hočeš, ko me primerjaš z Ligo? Bna je čisto medu vedezovalca. Dela točno, kot so jo naučili starofsi. Če kaj dobrega ali slabega napove, mi njena izumisljajina. Soj ona le z besedami roglaji, kar ji pokazuje kamniti, ki jih vije. Sicer pa je srečanje z njo vedno le prostovoljno. Sama se to, Ligo ni iz Raven. Tam trenutno le stonuje.

Moje vedezovanje, je pa povezano z "vidonstrom". Kajti vse, kar napovem, vidim v očeh in ustah človeka, ki si želi moje napoved. To pa se doda tuo povezo čete iz njegovih rok.

(5) Po besedah Jerina je Vidon medeznik in zohovilec, ki vidi v telo in v snov, ki jo uporablja in se ob tem se vedezovalec.

P - Ali si se tudi to naučil pri Bregovci?

J - Tega pa ne. O tem me je dolgo leto učil eden iz Boštke grope, ki me je pripeljal. Jaz mu nisem znal povedati, da mu nisem to leta nobenemu zanesljivo zabil, ki v grobi ne rastejo. Jaz bi ti priporočal, da ga obiščeš. Če ti bo povedal, kaj v življenju lahko sledeš in kaj ne, da boš dolgo živel. Meni se samo zdi, saj sem te obnes prvo vodo, da me greš z roko v ljubezni, v kateri me veš, kaj te čaka. Premisli!

P - Jedin, hvala za odgovor, bom premislil, a vem že vnaprej, kako se bom odločil.

Ker se je tvoja ostrina v tem času popustila, bi te upravel o sledečem: Zadržite mi jeto kuku, kar mimo greda rigel na mižo, da je Bregor nekako rekel, da je dve noči zadržena s Trojancem, menda drugo zelo redko uporablja, kar dolga bolnik v trojancu tudi umre. Ali ti veš kaj o tem?

J - Me ne bolj zanimajo, kaj je Tone Javor to slišal? Saj se je o tistem Bregoru poročal le z govnimi možmi, med katerimi je bil gotovo na prvem mestu Delmar in njegovi zopniščeni. Ta drugi način, je res uporabil v starijih sili, kar je ugotovil, da gre za res, ko se je tista hitro odločiti. Ta pa je bilo največkrat pri postopkih, ki so nastali pri delu ali padci iz višine. Takrat je dal ponorencev v trojancu, kot vedno, se mi pa ga je ustrezno osterbel in obročol. V takih primerih, je dal najprej na vrak trinožnik se eno prižgano svečo. Potem pa je na žerjavici, ki je imel na lopatki posul, kar tri svečke tistega prahu in sil z njo večkrat okoli trojancu okoli na levo, drugo na desno stran tako, da je bilo nad ponorencem, kar veliko dišavega dima. Šele po tistem, se je potvil ob vogel trojancu za glavo. Stegnil je roko v trojancu, dvignil glavo in poklical Petrovega zoluhca, naj mu pomaga in ta prosnja je predsednik ponovil trikrat. Pri zadnji, je miže sklonil glavo in roko dal ob telo. Če je takrat govoril v telesu

toplota ali da so mišice zadregotale, je vedel, da je vonj stopil Petros
zobehc in da bo bolniku lahko pomagel in ga rešil. Če tega ni bilo,
je vedel, da vonj ni pomagal in tokrat se je zjokal. S tem načinom zdravo-
vanja nimam iskušenj, ker sem bil prisoten pri tem le enkrat. Šlo je za
mladeniča, ki je padel s čišnjivega drevesa. Takrat, ko je Brezar spetil,
kako mu mišice na rokah dugetajo, ga je spet porad, tudi se le la-
hko prišel do ušjore gola kosi mozga s tistim brezovim sokom in ob
tem na glas povzdignil Petros govor. Prav kmalu se je mladenič spet
prebujati in stakati ter umes klicati mamo. Drugi dan pa je bil v igbi
že na nogah.

P- Ali bom nerramen, če te uprosim, ali je pred heliconijem zobehc Brezar,
kaj popil, ali je bil "tešč".

J- Iva lahko vstopiš v tako stanje, da se lahko pogovorjaš, ali celo
praviš pomci tujega zobehca, moras predhodno dobiti neko
"vspebdudo". Brezar je sam priporočal iz zelišč ni gove, neko tihotino,
ki je imela moč, da je človeka omamljala ni nepovels, rekli smo
ji BEZUM. Neke zime, ko sem imel trideset let (6), je Brezarju zoh-
snila na ledu, da je tako nesrečno padel, da si je pri tem nabavil
rebra. Ker je imel zelo hude bolečine, je verjetno vzel preveliko ko-
ločno bezuno, da je potem izgubil zavest. Najbrs pa je imel tudi no-
trouje kroavitor. Tako je proti nečim drugega dne umrl.

P- Kje pa je umrl? Ali si bil..... (zgoraj na cesti se slisi lupenji).

J- Kod ridi's marava končali.... (poudi mi' roko, da se ralujiro)... grem,
da me ne bo čakal.... živo.... drugič moraj^m preiskati udobnejše mesto....
živo.... (gre proti cesti).

Ko pogledom na uro, je bila 13⁴⁵.

(6) - Moj znanec je povedal, da je bil Jerim verjetno rojen 1901.

- Ko je Brezar umrl, je imel okoli 65 let, torej je bil rojen okoli 1866. leta.

P - Valentim, ko sem se okoli polnoči pogovarjal pred laksoo hišo z Jerinom, mi je rekel, da naj tudi vas upošam o čadrom in o čidru. Kaj mi boste o tem povedal?

V - Ja, ne vem če vam bom lahko kaj pomagal; sem premalo. O tem je veliko vedel moj pokojni oče, ki je bil takrat v fontariji. Oni so ga uporabili ali ob pustu. To, kar vem, sem izvedel od njega.

P - Če lahko, bi vas prosil, da mi poveste vse, kar ste slišali. Ali pa mi povejte za mago, ki to ve še danes.

V - Nobenega mi oče med živimi, če bi prišel ^{pred} desetimi leti, bi vam stvar pri "Krajtorju" to lahko povedal, ker je bil takrat tudi v fontariji.

Kot je oče rekel, so pri naši hiši "V mlina", takrat imeli celo opovo od Ramastona. Tja je nekaj dni pred pustom, sem hodil okoli vasi. Ker takrat ni smel v hiše. Nekateri so se go štoli, drugi pa so go komej ča krali, da pride. Kajtli v tistih časih, so verjeli, da pomaga bolnikom, kar ima v sebi neka posebna moč, ki upliva na nervo in ljudi. Zato so ga oni, ki so imeli v hiši bolnika klicali, da ne bi pogubil nauje. Ševeda je na pustu dan pro odšel v tiste hiše.

Prav zaradi tega so naši fantje imeli doma tudi čadrom in čider, ki po jim go je preselbel takratni zeliščar. Koko mu je bilo ime in od kod je bil doma pa sem pogabil. Vem, da je on oralo leta pripravil Ramastona, da tisti dan zgrabi bolne, namesto njega. Ševeda je tisti fant, ki je tisto leto moral oblike Ramastona, moral k njemu, da go je počel, kako mag na z čadromom in čidrom ravnati. Preden pa je odšel Ramaston na svojo pot po vaseh pa je moral najprej k zeliščarju, da go je postaril v tracin, kajti drugače njegova zdravljenja ne bi delovala. Koko go je postaril v tracin in kaj je ob njem počel pa sem pogabil. Spominim se le še to, ko je ~~oče~~ oče rekel, da je ^{si} dvigil dan šišel po tistem dnu s katerim go je takrat hodil zeliščar.

P - Kom pa je šla tista vaša opova od Ramastona?

V - Oče jo je dal di prodal "ZARFZARJEVEMU" fantu.

P - Valentin ali magarce veste, koda je izpolnila tiste bakrene maske?

V - Tri so govorili, da so zelo stare, ker se ni nihče več spomnil, koda jih je izpolnila. Edina, kar so si vedeli, je bilo to, da je bil oloma od Kuščovjev.

P - Ali veste, kako in iz česa so delali čadron in čider?

V - Ne, tega nisem nikoli slišal. Vedelo se je le to, da je bila to skrivnost, ki le našli zeliščovjev, ki so ga edina delali in ga tudi znali uporabljati. To je bilo takrat tudi edina medicija. Saj zdravnikov niso niti poznali. Prvo so jih od blizu videli, ko so prišli k nam najprej dolinarji in prvi svetovni vojaki. To so tisti so bolj znali roke in noge so jahalom, ko so jih ravno prave, kot zdravili.

To pa se lahko pravim, kar je naš oče vedel. Rekel je, da ko je padel Kostrija, sem prišel neki zemljemorec, ki ga je naš oče spomnil od kmetije do kmetije, vse ga do Kuščovjev. Preden se je potovaril od njega in mu tudi plačal, mu je rekel, da so teli luži, kot je naš, zelo redki. Vprašal ga je: „Kako lahko v teh dvojih stminah in na tej slopi zemlji sploh živimo in preživimo?“ Oče mu je odgovoril: „Lahko, če si se tukaj rodil“.

P - Valentin ali ste magarce se kaj pogoteli povedati, sicer bom odšel?

V - Ko smo govorili o Ramaštanu, sem pogoteli povedati, da je prišel v hišo, kjer so imeli bolnika, najprej z ^{na} takim bolelu vladuduh vrat, večje pušpene. Ta naj bi piminala zgoraj in nos zretkih življenja v naravi, ki puškaja.

Ramaštan za svoje delo ni vzel nobenega plačila, kot so to zahtevale druge maske in slupjuni, zato, ker pamet in dobrote, ki ji daješ drugemu nima cene.